

Limbajul tehnic de specialitate prin prisma reterminologizării

**Autori: E. Hodinitu
V. Cuciuc**

Prezenta comunicare abordează un fenomen lingvistic atestat în diverse sisteme terminologice ale limbii române inclusiv în sistemul terminologic din domeniul tehnic. În acest demers științific atragem atenția cititorului asupra migrării unităților lexicale terminologice din alte domenii științifice în sistemul terminologic tehnic în urma reinterpretării semantice.

Așa cum este definit în lucrările de lingvistică, lexicul unei limbi este format din totalitatea cuvintelor, în diversitatea lor.

Abordând problema limbajului de specialitate – în orice limbă trebuie spus de la început că acesta este, în mare parte, împrumutat din lexicul general al limbii respective, cuvintele fiind cunoscute, dar contextual având un alt sens.

Lexicul comun reprezintă cuvintele care asigură înțelegerea comunicării între vorbitori la nivelul unei limbi, iar lexicul specializat sau terminologiile însumează cuvintele/termenii corespunzători domeniilor de activitate profesională. Pentru oricare dintre cercetători descrierea unei limbi nu este completă fără a ține cont de terminologie, fapt susținut și de terminologul Cabré Maria Teresa [1].

Limbajul specializat este o componentă a limbii generale sau o continuare a acesteia. Atât limbajul general, cât și cel specializat sau limba comună nu sunt delimitate strict. Din contra, există o mișcare continuă, în toate direcțiile, existând o permanentă înnoire și îmbogățire. Complexitatea crescândă a cunoștințelor de specialitate și a informațiilor necesită eforturi speciale pentru a realiza o comunicare adecvată.

După Gh. Has, există trei cerințe în ceea ce privește limbajul de specialitate:

- nevoia de descriere;

- nevoia de transmitere de informații, de cunoștințe cu ajutorul unei terminologii coerente, acceptată de toată lumea;
- nevoia de norme aplicabile la orice transmitere de cunoștințe [2].

Așadar, sistemul limbajului transmite informația din perspectivele funcționalității, limbajul se prezintă ca un sistem integrator. Raportându-ne la funcționalitatea limbajului tehnic, putem evidenția permanenta adaptare lingvistică a comunicării la nevoile locutorului. Formarea lexicului terminologic depinde de etapele activității cognitive ale locutorului. Fără raportarea cuvântului termen la sisteme de referință, semnificația nu s-ar dezvolta. Posibilitatea extinderii și perfecționării lexicului terminologic este indisolubil legată de lărgirea semnificației cuvântului, mai exact a sensului acestuia raportat la situația concretă pe baza căreia se realizează căutarea, selectarea și activarea limbajului tehnic în vorbire [2].

În cadrul terminologiei din domeniul tehnic distingem procesul de reterminologizare sau reinterpretare semantică. În acest context putem menționa că în urma acestui proces sensurile atât cele inițiale, cât și cele noi capătă statut de independență semantico-funcțională. Să examinăm următoarele exemple:

Lexemul **arbore** (< lat. *arbor*, *-is*) cu sensul inițial “nume generic pentru orice plantă cu trunchi înalt și puternic, lemnos și cu mai multe ramuri cu frunze care formează o coroană; copac; p.restr. pom.” [DEX,...] este atestat inițial în sistemul terminologic din domeniul biologiei, ca ulterior, migrând în terminologia din domeniul tehnic, mai exact, cel al mecanicii, să dispună de sensul “Organ de mașină care primește și transmite o mișcare prin rotația în jurul axei sale”.

Cele expuse mai sus le putem ilustra prin următoarele enunțuri, selectate din textele de specialitate:

*Descinderi la angajați ai unor ocoale silvice suspectați de tăieri ilegale de **arbori**.*

*Punctul mort interior PMI este poziția extremă a pistonului corespunzătoare volumului minim V , ocupat de fluidul motor sau distanței maxime a pistonului față de axa **arborelui** cotit.*

Termenul **arc** (< lat. *arcus*) se regăsește inițial în domeniul military, având sensul “Armă (primitivă) de aruncat săgeți, alcătuită dintr-o vargă flexibilă ușor încovoiată și o coardă prinsă de extremitățile vergii”. În timp, evoluția societății a dictat și modificarea semantică a lexemului dat în cele mai diverse moduri, semnificația fiind dictată de sistemul terminologic în care a migrat. Astfel, în limbajul tehnic obține conotația “Organ metalic elastic al unei mașini sau al unui mecanism, care are proprietatea de a reveni la forma inițială după ce a fost supus unei solicitări. Ca exemplu avem:

Oricât de greu de crezut ar fi la prima vedere, banalul arc cu săgeți a fost una dintre uneltele-arme care au influențat cel mai puternic evoluția tuturor societăților umane.

*Verifică și starea **arcurilor** când schimbi amortizoarele! Dacă fața sau spatele mașinii sunt “lăsate”, e un semn că **arcurile** sunt uzate.*

Termenul **cameră** (< it. *Camera* sau engl. *Camera*, fr. *caméra*) semnifică în domeniul construcției “Încăpere într-o clădire; odaie”. Supus reinterpretrării semantice datorate de migrarea în sistemul terminologic tehnic, unitatea lexicală în cauză, capătă sensul “Spațiu în care se produce un proces tehnic; incintă care face parte integrantă dintr-un aparat, dintr-un instrument etc. sau care reprezintă aparatul, instrumental însuși.” **Cameră de ardere** – spațiu în care arde combustibilul într-un motor, **cameră de aer** – tub de cauciuc așezat în interiorul anvelopei.

În unele contexte termenul **cameră** își modifică sensul sub influența altor termeni dintr-un domeniu sau altul, formând îmbinări terminologice:

***Camerele** inimii sunt aranjate în perechi, fiecare având un atriu cu perete subțire, ce primește single de la vene.*

*Vitezomanii surprinși de radarele **camerelor** de supraveghere din Chișinău sunt amendați.*

Termenul **bandaj** (<fr. *bandage*) este atestat inițial în domeniul medicinei cu sensul “Fașă (de obicei de tifon) cu care se acoperă sau cu care se susține sau se imobilizează o parte bolnavă a corpului”, dar odată cu evoluția tehnică a societății, îl regăsim și în sistemul terminologic din domeniul tehnic, având conotația de “Piesă circulară (de cauciuc la automobil și la avion , de fier sau de oțel la un vehicul de cale ferată etc.) care se montează pe exteriorul obezii sau jantei roții”. Spre exemplificare aducem următoarele enunțuri:

Asigurați-vă că bandajul este suficient de strâns pentru a opri hemoragia, dar fără a bloca circulația sângelui.

Bandajele roților, ca și anvelopele autovehiculelor, se uzează, de aceea, periodic sunt demontate și sunt strunjite.

În concluzie menționăm că în procesul reterminologizării, migrând dintr-un sistem terminologic în altul, termenii suferă anumite mutații semantice. În urma transformărilor semantice se păstrează, însă, sensul comun al termenilor. Datorită procesului de reterminologizare limbajul de specialitate din domeniul tehnic se îmbogățește pe baza elementelor terminologice din alte metalimbaje. Astfel, asigurăm funcționalitatea sistemului terminologic din domeniul tehnic, evitând împrumuturile nemotivate.

Bibliografie:

1. Cabré M. T., *La terminologie. Théorie, méthode et applications*, Armands Colin, Les Presses de Le'Universite d'Ottawa, 1988.
2. Tanase C., *Reinterpretarea semantică a unităților lexicale//Limba și literatura moldovenească*, Chișinău, nr.3, 1988, pp.17-22.
3. Cepraga L., *Studiu asupra terminologiei managementului economic în limba română*, Chișinău, 2006, p.129.
4. Butuc M., *Particularități ale evoluției lexicului militar românesc din epoca medievală*, Chișinău, 2014.
5. www.unibuc.ro/.../Cap%20II%20Terminologie...